



Psykisk helse

BOKMÅL

Rettsikkerhet ved tvang



Kontrollkommisjonene i det psykiske helsevern



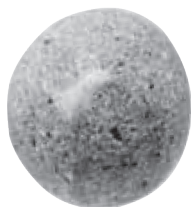
Kontrollkommisjonene i det psykiske helsevern har som hovedoppgave å ivareta din rettssikkerhet.

Alle institusjoner, distriktpsikiatriske sentre og poliklinikker i det psykiske helsevern har en kontrollkommisjon tilknyttet seg.

Kontrollkommisjonen ledes av en jurist, og består ellers av en lege og to andre medlemmer. Ett av de to andre medlemmene skal selv ha vært pasient eller pårørende, eller ha representert pasientinteresser i stilling eller verv.

Kontrollkommisjonens oppgaver

- Kontrollkommisjonen er klageinstans for vedtak om tvungent psykisk helsevern (tvangsinnleggelse) og andre vedtak om bruk av tvang.
- Kontrollkommisjonen fører på eget initiativ, uavhengig av klage, kontroll med alle vedtak om etablering av tvungent psykisk helsevern (tvangsinnleggelse), etterprøver automatisk vedtak etter tre måneder, og må samtykke dersom det tvungne vernet skal forlenges utover ett år.
- Kontrollkommisjonen fører kontroll med behandling uten eget samtykke (tvangsmedisinering, tvangsernæring) og bruk av tvangsmidler. Kommisjonen skal forøvrig føre den kontroll den finner nødvendig for din velferd.



Som pasient eller en pasients nærmeste pårørende kan du klage på vedtak om:

- *Observasjon eller tvungent psykisk helsevern (tvangsinnleggelse)*
- *Opprettholdelse eller opphør av tvungent psykisk helsevern*

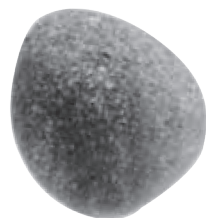
Du kan ikke holdes under tvungent psykisk helsevern dersom psykisk helsevernlovens vilkår for dette ikke er til stede. Den som har fattet vedtaket skal fortløpende vurdere om vilkårene er oppfylt, og i motsatt fall treffe vedtak om opphør (utskrivelse). Du eller din nærmeste pårørende kan når som helst be om at tvungent psykisk helsevern opphører.

- *Etablering av psykisk helsevern overfor barn og unge mellom 12 og 16 år*

Etablering av psykisk helsevern overfor barn og unge under 16 år krever samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret for barnet. Dersom barnet har fylt 12 år og selv ikke er enig i tiltaket, skal spørsmålet om etablering av psykisk helsevern avgjøres av kontrollkommisjonen.

- *Samtykke til å være undergitt reglene om tvungent psykisk helsevern for inntil tre uker*

Ved frivillig psykisk helsevern kan du samtykke til å være undergitt reglene om tvungent psykisk helsevern i inntil tre uker. Den faglig ansvarliges beslutning om å kreve samtykke, kan bringes inn for kontrollkommisjonen.

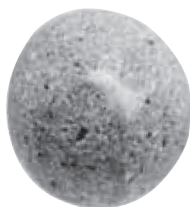


- *Overføring til annen institusjon eller tiltak*

Alle vedtak om overføring til opphold i eller til andre tiltak under ansvar av godkjent institusjon, kan påklages. Klage på slikt vedtak vil som hovedregel medføre at overføring ikke kan skje før klagesaken er avgjort. Dette gjelder imidlertid ikke dersom tilstanden din gjør det helt nødvendig at overføring skjer uten opphold.

- *Bruk av tvangsmidler og restriktive tiltak under gjennomføringen av psykisk helsevern*

Det å være underlagt tvungent psykisk helsevern gir ikke i seg selv grunnlag for å iverksette tvangstiltak. Tvangstiltak kan bare iverksettes etter særskilt vedtak med hjemmel i lov, og bruk av tvang kan bare skje når det anses som strengt nødvendig.

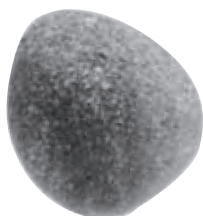


Vedtak som det kan klages på til kontrollkommisjonen:

- Skjerming
- Restriksjoner i retten til å motta besøk og benytte telefon, samt sende og motta pakker og post
- Undersøkelse av rom og eiendeler, samt kroppsvisitasjon
- Beslag
- Rusmiddeltesting av biologisk materiale
- Bruk av tvangsmidler (mekaniske tvangsmidler, isolasjon, kortidsvirkende legemidler)

Vedtak om undersøkelse og behandling uten eget samtykke kan du påklage til fylkesmannen.

Kontrollkommisjonen fører likevel kontroll med all tvangsbehandling ved sin gjennomgang av tvangsprotokoller.



Hvordan du går frem for å klage

Klage til kontrollkommisjonen kan gjøres muntlig eller skriftlig. Dette kan enten gjøres overfor helsepersonell ved institusjonen, som vil videreformidle klagen til kontrollkommisjonen. Eller det kan gjøres direkte til kontrollkommisjonen, enten pr. telefon eller brev, eller når kommisjonen er tilstede ved institusjonen.

Helsepersonellet ved institusjonen skal ved behov hjelpe deg med å skrive en klage.

Rett til gratis advokat

Som pasient har du krav på fri rettshjelp – det vil si gratis advokatbistand – i forbindelse med klager som gjelder vedtak om:

- Videre undersøkelse (observasjon)
- Etablering, opprettholdelse eller opphør av tvungent psykisk helsevern (tvangsinnleggelse)
- Overføring
- Barn mellom 12-16 år som ikke selv er enig i innleggelse i det psykiske helsevernet

Du har også krav på fri rettshjelp ved domstolsprøving av kontrollkommisjonens vedtak. Dette forutsetter at vedtaket som påklages fortsatt er gjeldende.

Dersom du vil klage til fylkesmannen over vedtak om undersøkelse og behandling uten eget samtykke, har du krav på inntil fem timer fri rettshjelp fra advokat.

Kontrollkommisjonen skal sørge for at du får kontakt med en advokat.

Slik behandles klagen din

Før kontrollkommisjonen treffer vedtak i en klagesak, skal den sørge for at saken er så godt belyst som mulig.

Som ledd i saksforberedelsen, vil kontrollkommisjonen gjerne be om at den faglig ansvarlige gir en skriftlig redegjørelse.

Du eller din nærmeste pårørende skal alltid gis anledning til å uttale dere før kontrollkommisjonen treffer sin avgjørelse.

I saker som gjelder klage på videre undersøkelse (observasjon) eller etablering, opprettholdelse eller opphør av psykisk helsevern, samt i saker om overføring, vil det bli holdt et møte før avgjørelsen blir truffet. Som pasient har du rett til å være til stede under møtet. Eventuelt kan en person som handler på dine vegne, være til stede.

Kontrollkommisjonen skal treffe skriftlig og begrunnet vedtak i saken. Som hovedregel skal det skje innen to uker etter at klagen ble fremsatt.

Både sykehusets og institusjonens vedtak blir truffet på norsk. Dersom du ikke forstår norsk eller av andre grunner ikke kan lese eller forstå vedtaket, har du rett til en veiledning om innholdet - om nødvendig ved hjelp av tolk.

Hvis en klage på tvungent vern blir avslått av kontrollkommisjonen, kan ikke en tilsvarende klage gjentas før det har gått minst seks måneder.

Klage på kontrollkomisjonens vedtak

Du eller din nærmeste pårørende kan i noen tilfeller klage på et vedtak til domstolene.

Dette gjelder:

- Sak om etablering eller opprettholdelse av tvungent psykisk helsevern
- Vedtak om overføring fra tvungent psykisk helsevern uten døgnopphold i institusjon til tvungent psykisk helsevern med døgnopphold i institusjon

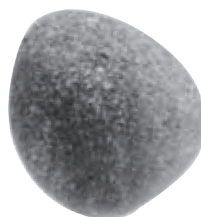
Kontrollkomisjonen tar selv initiativ

Kontrollkomisjonen skal på eget initiativ kontrollere at de formelle kravene for en tvangsinnleggelse er oppfylt, og at vedtaket bygger på en riktig vurdering av lovens vilkår.

Institusjonen skal derfor sende kommisjonen kopi av alle vedtak om videre undersøkelse eller tvungent psykisk helsevern. Institusjonen skal også sende kommisjonen de dokumenter vedtakene bygger på.

Uavhengig av om et vedtak om tvungent psykisk helsevern blir klaget på, skal kontrollkomisjonen på eget initiativ vurdere om det er behov for videre tvungent vern tre måneder etter innleggelsen.

Ett år etter at det tvungne vernet ble etablert, må kontrollkomisjonen samtykke til forlengelse dersom det tvungne vernet skal fortsette.



Kontrollkomisjonens velferdskontroll

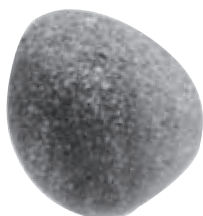
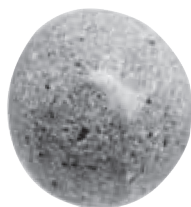
Kontrollkomisjonen skal minst én gang per måned besøke institusjoner og avdelinger som er godkjent for å ha ansvar for pasienter under tvungent psykisk helsevern til døgnopphold. Andre institusjoner skal kontrollkomisjonen besøke minst fire ganger i året. Noen av besøkene skal være uanmeldte.

Under besøket skal kontrollkomisjonen ta kontakt med pasientene og det kan da tas opp forhold av betydning for oppholdet ditt ved institusjonen. Kontrollkomisjonen skal så langt den kan, bistå med råd og hjelp.

Kontrollkomisjonen skal føre kontroll med bruken av restriktive tiltak, det vil si at den skal gjennomgå alle vedtak om bruk av skjerming, tvangsmidler, kontroll av rom og eiendeler o.l. Under sine besøk skal kommisjonen gjennomgå tvangsbehandlings-, tvangsmiddel- og skjermingsprotokollene.

Kontrollkomisjonen skal også undersøke om det er husordensreglement ved institusjonen, og om dette i så fall er i samsvar med lovgivningen.

Kontrollkomisjonen skal varsle fylkesmannen om eventuelle alvorlige forhold ved institusjonen, og kan også ta opp forhold med institusjonens ledelse eller den faglig ansvarlige for tvangsvedtak.



Pasient- og brukerrettigheter

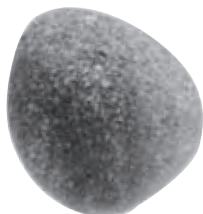
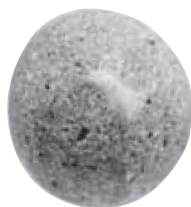
Pasienter og pårørende i det psykiske helsevernet har rettigheter etter pasient- og brukerrettighetsloven på samme måte som andre. Det innebærer blant annet rett til nødvendig behandling, rett til fritt behandlingsvalg ved planlagte innleggelser, rett til individuell plan, rett til informasjon og medvirkning og rett til journalinnsyn. Både helsepersonell og kontrollkommisjon har taushetsplikt.

Kontrollkommisjonen behandler ikke klager over brudd på pasient- og brukerrettighetsloven. I slike saker er fylkesmannen klageinstans. Du finner mer informasjon om pasient- og brukerrettigheter på www.helsenorge.no.



Nyttige adresser

- **Fylkesmannen**, www.fylkesmannen.no
- **Statens helsetilsyn**, Postboks 8128 Dep, 0032 Oslo, tlf: 21 52 99 00, www.helsetilsynet.no
- **Pasient- og brukerombudet**, www.helsenorge.no/pasient-og-brukerombudet
- **Sivilombudsmannen**
(Stortingets ombudsmann for forvaltningen),
Postboks 3 Sentrum, 0101 Oslo,
tlf: 22 82 85 00, Grønt nummer: 80 08 00 39,
www.sivilombudsmannen.no
- **Helsedirektoratet**, Postboks 7000 St. Olavs plass,
0130 Oslo, tlf: 24 16 30 00, www.helsedirektoratet.no
- **Helse- og omsorgsdepartementet**, Postboks 8011 Dep,
0030 Oslo, tlf: 22 24 90 90, www.hod.dep.no
- **Brukerorganisasjoner:**
 - **Mental Helse**, Storgata 38, 0182 Oslo, tlf: 09875,
www.mentalhelse.no
 - **Landsforeningen for Pårørende innen Psykisk helse (LPP)**, Karl Johans gate 6, 0154 Oslo, tlf: 21 07 54 33,
www.lpp.no
 - **Organisasjonen Voksne for Barn**, Stortorvet 10,
0155 Oslo, tlf: 48 89 62 15, www.vfb.no
 - **Norsk pasientforening**, Postboks 376 Sentrum,
0102 Oslo, tlf: 22 00 74 00, www.pasient.no





Oversikt over landets kontrollkomisjoner finnes på www.helsedirektoratet.no

Din kontrollkomisjon er:



Helsedirektoratet